

MODERN İKTİSAT BİLİMİNİN KURUCULARI

Modern iktisat biliminin önemli kurucularından olan,

CARL MENDER

(Viyana Üniversitesi, Avusturya)

"Avusturya Okulunun Temelini Oluşturan Ekonominin Temelleri, Değer Teorisi, İktisat Metodolojisi" gibi çalışmalarıyla iktisat biliminin unutulmazları arasında yer almıştır.

CARL MENDER (1840-1921)

Yaşam Öyküsü: 23 Şubat 1840'da o zamanlar Avusturya'nın bir parçası, şimdi ise Polonya'ya bağlı olan Galicia'nın Nowy Sacz kentinde dünyaya gelmiştir. Babası avukat, annesi ise ünlü bir tacirin kızı olan Menger, oldukça varlıklı ve asil bir aileye sahipti. Kardeşleri Anton ve Max gibi, meslek seçiminde babasının izinden gitmiş ve hukuk ve siyaset okumuştur. Doğumundan önce Bohemya'dan göç eden ve içerisinde subayların, müzisyenlerin, kamu çalışanlarının ve esnafın yer aldığı oldukça geniş bir aile çevresi vardı. Ailesine "asillik" ünvanı verilmesine karşın, Menger ismine ön ek olarak verilen "von" kelimesini kendi isteği ile kaldırmıştı. 26 Şubat 1921'de Avusturya-Viyana'da yaşamını yitirmiştir.

Eğitim-Kariyer: Menger, 1859-1863 dönemleri arasında Viyana ve Prag Üniversitelerinde iktisat bölümünü okumasının ardından, Ukrayna'da *Lemberger Zeitung* dergisinde gazetecilik yapmaya başlamıştır. Bu dönemde çok sayıda makale ve roman yazarak, kısa sürede mesleğindeki başarısını ispat etmiş ve dönemin Avusturya Başbakanı L. Belcredi'nin güvenini kazanmıştır. 1866 yılında hukuk doktorasını tamamlayabilmek için ikinci çalışma yeri olan *Wiener Zeitungu* bırakmıştır. 1867 yılında Krakow Üniversitesi'nde doktorasını tamamlamasının ardından, acemi bir avukat olarak yeni mesleğine başlamıştır. Fakat kısa süre içerisinde, yeniden eski mesleğine dönerek, ekonomi muhabiri olarak çalışmaya başlamış ve günlük bir gazetenin kurulmasında yardımcı olmuştur. Bu dönemde politik ekonomi ile ilgilenmeye başlayan Menger, 1871 yılında Avusturya okulunun temelini oluşturacak, "Principles of Economics" isimli çalışmasını yayınlayarak zirveye yükselmiştir. 1876 yılında Veliaht Prensi Rudolph von Hapsburg'a özel ders vermeye başlaması ile birlikte, gelecek iki yıl süre için Prens Rudolph ile Avrupa seyahatlerine katılmıştır. Avusturya'ya dönmesinin ardından İmparator Franz Joseph tarafından Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi Politik Ekonomi birimine ordinaryus profesör olarak atanmıştır. Buradaki görevini 1903 yılında emekli olana kadar sürdürmüştür.

Hobileri: Balık tutmak hobileri arasında olup, kitap koleksiyonu bulunmaktadır. Menger'in kendi kitaplarını, notlarını ve mektuplarını da içeren bu kitap koleksiyonu 1922'de Hitotsubashi Üniversitesi Kütüphanesi tarafından edinilmiştir.

İktisat Bilimine Katkıları: 1871 yılında yayınladığı "Ekonominin Temelleri" isimli kitabıyla Avusturya Okulu'nun kurucusu olma ünvanını elde etmiştir. Jevons'un 1871'de yayınlanan Politik İktisat Teorisi ve Walras'ın 1874'de yayınlanan Pür İktisat Politikasının Elementleri adlı eserleri de Okul'un diğer önemli eserleridir. Genel olarak Menger'in iktisat bilimine iki temel katkısının olduğu söylenebilir: değer teorisi ve iktisat metodolojisi. Değer teorisi konusunda klasik iktisatçılardan farklı olarak Menger, değer nesnel faktörlerden ziyade öznel faktörlerce belirleneceğini öne sürmektedir. Ona göre bir malın değeri, tüketici isteklerini ve arzularını karşılamadaki özelliği ile açıklanabilir. Metodoloji konusunda ise Alman Tarih Okulu ile girdiği tartışma oldukça meşhurdur. Tarihçi okula göre, iktisadi anlamak için tarihsel verilere bakıp sentez yapmak gereklidir. Ancak Menger bilimsel metodolojinin, iktisadi olguların gerekli karakteristiğine uygun araştırma yaparak yada ekonomik değişkenlerin birbirleri ile olan ilişkilerine bakılarak sonuçlanması gerekliliğine inanmaktadır. Kısacası Menger'e göre tarihçi bakış, tanımlayıcı sonuçlara ulaşamaz. Eseri Almanya'da yazılmış ekonomi kitaplarından yaklaşım ve metod açısından tamamen farklı olan Menger, Alman Tarihçi Okulundan beklediği desteği göremiştir. Buna rağmen 1880'li yıllarda Böhm-Bawerk ve Wieser'in çalışmaları ile Avusturya iktisat okulu ile ilgili olarak bir literatür oluşmaya başlamış ve uzun tartışmalar sonucunda Avusturya İktisat Okulu kendini uluslararası alanda tanıtmaya imkanı bulmuştur.